

Izhaja
1. in 15. dne
vsakega meseca.

Rokopisi
ne vračajo se.

ZORA

Stoji na leto:

redoma
po 4 forinte,
izjemoma
po 3 forinte.

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Materni glasovi. Gazéle. — Ura. — Nikolaj Aleksjevič Kirjejev. — Dragojila Jarnevičeva. — Misli o napredku Slovencev. — Šekspirov Trgovca beneški. —

Materni glasovi.

VI

Jaz čarovnicam vidim se podobna,
Osodo našo ki nam z lic beró:
Al' blaga duša tvoja bo al' zlobna,
V pogledu tvojem išče mi okó.

In materinski čuti, zapeljívi
Kakór mladostne domišljíje vse,
Najslajše nade, sinko ljubeznívi,
O tebi šepetajo mi v srcé.

In slutnjam, upom tem udam se rada,
Da blag, kreposten vselej bodeš ti.
Kakó krepí mi duh presladka nada,
Da ti boš solnce mojih starih dni.

Ponos že zdaj ugrevá žíle moje,
Postal značajen da junak boš ti,
Iskát pravico domovine svoje,
Kar glavna bodi tvojih vseh skrbi.

Otrok! al' ti bi mógel porušiti

Vse zlate sanje matere svojé? —

Oj, dober bodi, sin, in izpolniti

Naj sveto bo ti, materne željé.

P. D.-Pajkova.

Gazéle.

V.

Tebe jaz se dalje ne bojím — bodočnost!
Neizrečno se te veselím — bodočnost!

Ti izpolniš sladke tpe moje

Koje v srci rádostnem gojím — bodočnost!

Dolgo sem se trudil, sem trpèl,

Daj mi zdaj, po čemer hrepením — bodočnost!

Ne po zlatu, srebru in česti,
Po nje srcu, rôci le hlepím — bodočnost!
Z vsem bogatstvom, bliščem vsem svetá,
Srečen brez nje ne bil bi ž njim — bodočnost!

Jos. Cimperman.

U r a.

(Dalje.)

Davidov oče še nij prišel, a tudi pisal nij več. Čas je tekel počasi, leto je dolgo trajalo, mesec junij približeval se je uže koncu. Bili smo se uže naveličali čakanja.

Mej tem se je počelo govoriti, da se jo Latkinova bolezen na zlo obrnila, in da mu bo rodbina — kar je bilo lahko mogoče — pomrla od gladú, da se mu bo hiša podrla, in da bo vse zasula. Tudi David se je bil spremenil v licu in bil je tako čemerin in ljut, da sem se mu le nerad približeval. A sedaj je bil tudi redko kedaj doma. Tudi Raise nisem videl pogosto. Samo včasih sem jo videl od daleč, kakó z brzim, lehkim hodom hiti preko ulice, baš kakor strela držeč roké vzdolž telesa, a temnega in pametnega pogleda z izrazom tuge na bledem in milem licu. To je bilo vse. Tetka s pomočjo njenega Trankvilitatina mučila me je še vedno in zmerjala me kakor prej: „Lopov, gospod lopov!“ ali jaz se niti brigal nisem za to, a oče bil je vedno pri poslu, delal je neprenehoma, potoval simo in tamo in nij se brigal za to, kar se v hiši godi.

Nekokrat, ko sem šel mimo znane jablane in tam, bolj iz navade, pogledal na ono mesto, dozdevalo se mi je, da na površju zemlje, pod koje je ležalo naše blago, je neka sprememba . . . da je ono mesto, ki je bilo

prej jamičasto, sedaj napolnjeno, in da grude drugače leže! Kaj to znači? mislim sam pri sebi. „Nij-li kdo opazil najne skrivnosti ter izkopal uro?“

Moral sem se prepričati s svojimi očmi. Za uro, ki je v krilu zemlje rjavela, nisem maral; ali nisem hotel dopustiti, da bi se kdo drugi nje posluževal. Zato drugega dne rano vstanem, grem na vrt z nožem v roci, najdem ono znano mesto pod jablano in začnem kopati — izkopal sem jamo gotovo za prač globoko, ter sem se na zadnje prepričal, da je ura izginila, da jo je kdo našel, izkopal, ukral.

Ali kdo bi jo mogel izkopati razve Davida?

Kdo je drugi vedel, kje je ura?

Zagrnem jamo ter se vrnem domu. Čutil sem se globoko razžaljenega. Vzemimo — mislil sem sam pri sebi — da je David ure potreboval, da svojo bodočo nevesto in njenega očeta reši smrti, da ne pomrjejo od gladu . . . Naj pravijo ljudje kar hočejo, ura je vendar nekaj vredna . . . ali ne bi bil moral priti k meni ter reči: „Brate — (jaz bi na Davidovem mestu sigurno rekel: brate) — brate! jaz potrebujem novca; vem, da ga ti nimaš, ali dovoli mi vzeti uro, koje sva pod jablano zakopala! Saj takó nikomur ne koristi, a jaz, brate, ti

bom hvaležen zato!“ S kakovo radostjo bi mu bil dovolil, da jo vzame! Ali za hrbtom delati, ne zaupati prijatelju! . . . tega ne opraviči nikakova strast, nikakova potreba!

Ponavljam, da me je to žalilo. Začnem se hladno ponašati nasproti Davidu in srditi se na-nj . . . Ali David nij bil one vrste ljudij, ki kaj takega opazijo, ali se radi tega srdijo. Počel sem ga tudi uže zbadati . . .

Ali bilo je videti, da David mojega zbadanje niti ne razume.

Rekel sem pred njim, kako je v mojih očeh nizek on, ki ima prijatelja, koji popolnem pojmi sveto čuvstvo prijateljstva, a vendar nima toliko plemenitosti v duši, da se ne bi poslužil zvijače: kakor da bi se dalo kaj zatajiti! Izreki poslednje besede, smehljaj sem se zaničevalno.

Ali David me nij niti poslušal.

Naposled ga vprašam, da-li je bila najina ura, ko sva jo zakopala v zemljo, navita ali ne?

Nisem vedel, pri čem da sem. Davida je očevidno nekaj peklo na srcu . . . samo ne radi ure. Nek nenadejani slučaj mi je pokazal, da je nekriv. —

Nekokrat sem se vračal domu skozi neko tesno ulico, skoz koje navadno nisem hodil, ker je tu blizo bila hiša, v kojej je stanoval moj sovražnik — Trankvilitatin; ali ta pot vodila me je osoda tja. Idoč mimo odprtega okna neke krčme na enkrat začujem glas našega sluge Vasilija; bil je to mlad, vesel deček, „malopridnež,“ kakor je moj oče govoril, ali ki je vendar umel osvajati ženska sreca s svojim dovtipom, igranjem in sviranjem na torbanu.

„Ali poslušaj samo, kaj sta si zmisliła,“ reče Vasilij, kojeja nisem,

mogel videti, ali sem ga dobro čul — sedel je najbrže s svojim drugom pri čaši čaja pri oknu, in, kakor je to navada pri ljudeh, ki se nahajajo v zaprtej sobi, govoril je na glas, nemisleč, da ga bo kdo na ulici čul: „Kaj sta izmisliła! Zakopala sta jo v zemljo.“

„Lažeš, reče drugi glas.

„Povem ti, taka sta naša gospodiča! Posebno David . . . Ta je pravi Ezop. Vstal sem rano v jutro in stal pri oknu . . . vidim, da naša gospodiča gresta v vrt, neseta to-le uro, da pod jablano izkopljeta jamo, položita jo notri kot malo dete, a potem izravnata zemljo, ta norca!“

„Vrag nju vzemi!“ reče drug Vasilijev, „pa kaj je bilo? Ti si izkopal uro?“

„Se ve da sem jo izkopal, sedaj je moja. Samo pokazati je si ne upam. Bilo je pri nas mnogo kriča radi nje; David jo je ono noč ukral našej starej. Povem ti, neumen pobalin! No ure ne smem nositi. Ali sedaj bodo skoro prišli naši garnizonski oficirji; jaz jo bodem enemu njih prodal a novce zakvartal.“

Dalje nisem poslušal. Kot strela letim domu, pa baš pred Davida. „Brate“ začnem, „oprosti mi, brate! Krivo sem te sodil! sumnjaj sem na tebe! in uže sem te bil obsodil! Ti vidiš, kako sem vzburljen! oprosti mi!“

„Kaj ti je?“ reče David, „povej.“

„Sumnjaj sem na tebe, da si jo ti vzal, da pomagaš svojim znancem. A vse to je storil Vasilij!“

Povem Davidu vse, kar sem čul pod oknom krčme. Ali kako bi opisal svoje začudjenje! Mislil sem, da se bo David razsrdil; ali se nisem nadejal tega, kar se je zgodilo. Komaj

sem svoje pripovedanje dovršil, spopade ga strašna razkačenost. David, koji je to celo otročarijo z uro preziral — kakor je sam rekel, — isti David, koji je ne edenkrat rekel, da ura nij vredna niti ubitega jajca — na enkrat poskoči, ves vzplamti, zaškriplje z zobmi, stisne pest. „To ne sme tako ostati!“ reče naposled. „Kako sme vzeti tujo stvar? Jaz mu bodem pokazal, le počakaj! Lopovom ne odpuščam.“ Niti sedaj ne morem pojmiti, kaj je Davida moglo tako razsrditi. Menda je bil uže prej ljut, ter je Vasilijevo postopanje vtilo samo olja v ogenj; ali ga je moje sumničenje razkačilo. Tega ne vem prav povedati, ali nikedar ga nisem videl tako razdraženega in vzburjenega. Zagledal sem se v njega ter se čudil, kako jako in težko je sopol.

„Kaj misliš storiti?“ vprašam ga naposled.

„Videl bodeš; po zajtrku poiskal bom tega malopridneža in govoril ž njim.“

No, mislil sem, ne bil bi rad v koži tega malopridneža. Kaj bo iz tega, mili Bože!

A glej, kaj se je dogodilo.

Ko po zajtrku nastane ona navadna sanjiva tihota, odide David (a tudi jaz ž njim se strahom v srcu) v družinsko sobo in pokliče Vasilija ven. Ta s početka nij hotel priti, ali naposled je ubogal ter šel z nama na vrt.

David je stal pred njim, tikoma prsa k prsom obrnena. Vasilij bil je za glavo večji, nego David.

„Vasilij Terentijev,“ začne moj drug z resnim, zapovedujočim glasom, „ti si pred šestimi tedni izkopal pod ono jablano uro, kojo sva midva tam zakopala. Ti nisi imel pravice tega

storiti, ker ura nij tvoja. Daj jo precej nazaj!“

Vasilij bil je malo zmeden, ali se je precej zopet zavedel. „Kako uro? kaj vi govorite? Bog vas je dal, jaz nimam nikakve ure!“

„Jaz vem, kaj govorim, a ti ne laži! Uro imaš ti, daj jo sem!“

„Jaz nimam vaše ure.“
„A v krčmi si . . .“ začel sem jaz govoriti, ali me je zadržal.

„Vasilij Terentijev,“ reče on zamolklo in ga z besedo prehitil: „Midva za gotovo veva, da imaš ti uro. Jaz ti z lepa pravim daj jo nazaj! — Ako je ne daš . . .“

Vasilij ponosno raztegne nos.

„Pa kaj bodete potem z menoj, no?“

„Kaj? Midva se bova borila s teboj tako dolgo, dokler ne premagaš ti naju, ali midva tebe.“

Vasilij se je nasmejal.

„Boriti se? to nij za gospodo, da se bori se slugo!“

David precej pograbi Vasilija za prislek.

„Dá, ne bodeva se borila s teboj s pestmi,“ reče z zobmi škripaje; „čuj me! Jaz ti dam nož, a sam bom vzal enega . . . bomo videli, kdo bo huji . . . Aleksij!“ reče meni, „prinesi moj veliki nož, uže veš, onega, ki ima kosteni rožič, — tam je na mizi, a drugi je v žepu.“

Vasilij na enkrat klone ter skoro pade. A David ga je držal še vedno za prislek.

„Vsmilite se . . . vsmiliti se, David Jegorič.“ jeclja; solze se mu kažejo v očeh. „Kaj je to? kaj delate? Pustite me!“

„Ne pustim te, ne prizanesem ti več! — Ako mi danes uideš, poskusila

se bodeva jutre na novo. — Alekša, kje je nož?“

„David Jegorič!“ jecljal je Vasilij, „nikar me ne ubijte! Kaj je to? A uro . . . jaz, da jaz . . . . jaz sem se šalil, prinesel jo bodem precej. Kaj to pomeni? Prej ste hoteli Hrizantu Lukiču trebuh razparati, a sedaj meni! Pustite me! David Jegorič! Tčas vam prinesem uro. Samo očetu nič ne povejte.“

David izpusti Vasilija. Pogledam mu v lice. Res poplašil bi se pred njim tudi malo bolji junak, nego je Vasilij, tako je bil razkačen . . . a hladen in besen. Vasilij, odide v hišo in vrne se precej z uro v roci. Molče dá jo Davidu, a ko se je zopet vračal v hišo, zaklical je na pragu: „Pfu, sram te bodi!“ David je kimal z glavo ter odšel v najino sobo. Jaz grem zopet za njim: „Suvarov! pravi Suvarov!“ mislil sem sam pri sebi.

Ondaj, namreč leta 1801., bil je Suvarov naš prvi narodni junak.—

David zapre vrata za seboj, položi uro na mizo, prekriža roke in — o čudo! začne se smejati. Pogledam ga in začnem se tudi jaz smejati. „To je čudna stvar,“ začne on, „nikakor se ne moreva iznebiti te ure. Ko da je začarana! A zakaj sem se jaz tako razljutil?“

„Dá, zakaj?“ ponovim jaz. „Bilo bi bolje, da bi jo bil pustil Vasiliju . . .“

„Ne, ne“, seže mi David v besedo, „to bi se reklo norce vganjati! Ali kaj hočeva sedaj ž njo?“

„No, kaj hočeva?“

Obadva sva gledala uro — in razmišljevala. Okinčana z modro biserno verižico — koja je nesrečni Vasilij v strahu pozabil vzeti — opravljala je mirno svoj posel. Tolkla je

nekoliko in vrtela počasno svoje bakreno kazalo.

„Ali bi jo zopet zakopala? ali bi jo v peč vrgla?“ predložim naposled jaz. — „Ali še nekaj, ali bi jo dala Latkinu?“

„Ne!“ odgovori David. „Nijedno tega. Veš kaj? V guvernerjevej pisarni postavljen je odbor, ki sprejema milodare za pogorelece iz Kazimovega. Mesto Kazimovo, pravijo, zgorelo je z vsemi cerkvami. Pravijo, da ta odbor sprejema vse, ne samo kruh in novce, nego tudi stvari v naravi. Tija bodeva nesla uro! Kaj praviš?“

„Ha, vrlo dobro!“ rekel sem. „Lepa misel! Ali ker je rodbina tvojih prijateljev v velikej stiski, mislil sem, da . . .“

„Ne, ne, odboru jo bodeva dala. Latkinovi bodo tudi brez tega lahko živeli. Odboru torej!“

„I pa dobro, odboru — odboru jo bodeva dala. — Samo se mora kaj pisati guvernerju.“

David me pogleda. „Misliš?“

„Da, res morava nekaj napisati. Ali samo nekoliko besedij.“

„Na primer!“

„Na primer . . . začela bodeva: Pretresena . . . ali: pobujena“ —

„Pobujena . . . dobro!“

„Potem se mora reči: To neznatno darilce.“

„Neznatno darilce . . . tudi dobro! Na! vzemi pero, sedi in napiši!“

„S početka na nečisto,“ pridodam jaz.

„Dobro; samo piši, piši! Jaz bom mej tem uro s kredo osnažil.“

Vzamem polo papirja, zarežem pero, in nisem še odzgor napisal: „Njegovej Svetlosti, prevzvišenemu gospodu knezu“ (naš guverner bil je knez X), ko se poplašim od nena-

vadnega krika, ki se je iznenada v našej hiši začul. — Tudi David je čul ta krik ter se prestrašil, vzdignil uro z levo roko, a v desnej držal cunjico pomazano s kreda. Pogledala sva se. — Čemú je ta glasni krik? Bila je tetka, ki je tako kričala . . . A to? — To je očetov glas, zamolkel od jeze. „Uro, uro,“ kriči nekdo, najbrže Trankvilitatin — čuje se tepanje nog, stopnjice škripljejo, cel kup ljudij vre besno . . . gre naravnost proti najini sobi. Skoro da izdahnem od strahu; no tudi David je bled kakor zid, ali gleda kakor sokol. „Vasilij, ta malopridnež, naju je izdal, pregovori on zkoz zobe . . . vrata se široko odpró . . . in oče v spalnej haljini, tetka v ogrinjalu za česljanje. Trankvilitatin, Vasilij, Juška, še neki drugi sluga, kuhar Agapit — vsi se gnetejo v sobo.

„Lopova!“ kriči oče lahko kašljajoč. „Komaj smo vaju vlovili!“ In videč uro v Davidovih rokah — „daj sem!“ zakriči na-nj. „daj simo uro!“

Ali David ne pregovori ni besedice, nego skoči na okno, ki je bilo odprto, — z okna na dvorišče. a odtod na ulico. Ker sem uže bi, navajen, da v vsakej stvari posnemam svoj uzor, skočim tudi jaz skoz okno in tečem za Davidom.

„Vlovite ju, držite ju!“ kriče za nama razni glasovi.

Ali midva tečeva po ulici, gologlava, David spredi, jaz nekoliko korakov zadi, a za nama ropot nog in krič. —

Mnogo let je preteklo, odkar se je to dogodilo; večkrat sem mislil o tem — a še sedaj ne morem razumeti, zakaj se je moj oče tako strašno razsrdil, čeravno je malo prej bil zapretil, da mu nikdo nič o uri ne spomni,

kakor tudi nisem mogel razložiti si besnosti Davida, ko je ta čul, da je Vasilij uro izkopal. Tudi nehoté se mi je vrivala misel, da je v njej morala biti neka čarovna moč.

Vasilij naju nij izdal, kakor je David mislil — on nij imel toliko srčnosti, da to stori, ker ga je David preveč preplašil, — nego naša sluškinja je videla uro pri Vasiliju, ter tetki to povedela. Iz tega izlegel se je vrag.

Midva sva bežala po sredini ulice. Pešci, koje sva srečala, so obstali ali nama se izognili s pota, čudeč se in ne vedoč, kaj se je dogodilo. Spominjam se, da se je nek star sekund-major v pokoju, znan lovec, prikazal pri oknu svoje hiše — in da je iz vsega grla kričal, ko da je na lovu: Ululu! Na volka! Za nama pa so kričali neprenehoma: „Stojta! Držite ju!“ David je bežal držeč uro nad glavo, včasih je celó skakal; tudi jaz sem skakal na onih mestih. kjer sem njega videl skakati.

„Kamo hočeva?“ zakličem Davidu, videč da je krenil v neko ulico — ali sem jo jaz sam tudi za njim potegnul.

„Na Oko,“ odgovori on. — „V vodo jo bođeva vrgla, naj jo vrag odnese!“

„Stojta, stojta!“ kričali so za nama . . .

Ali midva uže beživa skoz ulice.

Nasproti nama pihlja hladen vetrič — tudi reka je uže pred nama, strm odsek in lesen most s celo karavano vozov na njem in vojak s sulico — tedaj so stražarji nosili sulice . . . David je uže na mostu, beži mimo vojaka, ki ga je hotel udariti s sulico po nogah — ali ga ne zadene, ter pogodi neko tele, ki je

šlo mimo. David na enkrat skoči na ograjo mosta — klikne radostno — . . . nekaj belega, nekaj modrega se leskeče, leti po zraku — to je srebrna ura s srebrno verižico Vasilijevo, koje bodo sedaj pogoltnili valovi . . . ali sedaj se zgodi nekaj neverjetnega! Davidu spodrsneje noge in polete gori za uro — a celo telo z glavo doli obrnjeno, z rokami naprej, z razširjeno suktnjo izgine mahoma z mosta — v hudej vročini skačejo tako poplašene žabice z visoke obale v vodo — in tamo doli pljuskne nekaj v vodo in začuje se vrenje valov . . .

Kako je meni bilo, nisem vam v stanju opisati. Bil sem blizu Davida,

ko je skočil z ograje . . . no ne morem niti tega se spomniti, da-li sem klical na pomoč! Ne verujem, da bi se bil le poplašil. Ko da me je strela omamila, bil sem v nekeje nesvesti. Roke in noge so mi odrekle. Okolo mene so se ljudje gnetli in pehali; nekogi dozdevali so se mi znani. Na enkrat prikaže se Trofimič. Vojak s sulico stopi malo v stran, hitro izginejo konji in voz . . . Potem se mi vse zazeleni pred očmi in nekdo me vdari po vratu in po plečih . . . Padem v nesvest.

Ruski spisal Ivan Turgenjev.
Prevel Ivan Naglič.

(Dalje pride.)

Nikolaj Aleksjevič Kirjejev.

Slavjanski junak.

Za slavjanstvo še ni bilo toliko važne dobe nego je sedanja, menda še tudi noben drugi narod nikoli ob enem ni toliko važnih nalog reševal nego sedaj slavjanski. — Mi Slavjani bili smo do dnešnjega dne po večem še samim sebi neznani: odtekli smo kakor neporedni otroci lastni materi, raztrosili se po svetu, oddaljevali se drug od drugega, potujčevali se tako, da brat ni spoznaval več brata, sestra ni vedela več za sestro — pozabili smo vsi skupaj na našo mater in na našo sorodnost. — Vendar ko smo tako raztrošeni, osamljeni, brez sorodne bratovske zavesti in zaveze životarili, bilo je lahko sovražnikom našim nas oskrbljevati, nas bolj in bolj slabiti zaničevati in pogubljati. Slavjanstvo bilo bi propalo, izginilo — ako se ni vzbudila ob največi nevarnosti slavjanska zavest. Razdeljena, osamljena, le sovražnikom predana plemena, po-

čela so spominjati se svoje matere, svojega proihoda, svojih bratov in sester: svoje sorodnosti. Bolje pa ko se je ta zavest budila, bolj se je živil in naraščal slavjanski pogum in ž njim odločeni upor vsakteremu sovražnemu nasilju. Najprej se je gojila slavjanska bratovska ljubezen, močnejši brat podajal je pomočno roko slabjšemu in zatiranemu: — in tako je postal sedanji velikanski boj za osvobodjenje, za čast in srečo Slavjanov.

Pač naravna in sveta dolžnost je vsakteremu Slavjanu spominjati se s častjo blagih buditeljev obče slavjanske zavesti in junaških boriteljev za največe svetinje slavjanske in človečanske. Med prve buditelje te zavesti in vzajemnosti, in med prve boritelje za slavjansko čast in pravico more se šteti plemenita rodbina ruska: Kirjejev-ih.

Tukaj sicer ni mesta govoriti

obširno o celi ti rodbini, temoč le posebno o Nikolaju Aleksjeviču Kirjejev-u, prvem odličnem Rusu, kateri je za vzvišeno idejo slavjansko, in posebno za jugoslavjansko osvobodjenje od turškega jarma na krvavem bojišču slavno junaško smrt storil. Nikolaj Kirjejev kaže se nam kot pravi vzor slavjanskega rodoljuba in junaka. Rodoljubje slavjansko je menda že po svojem očetu podedoval; junaštvo mu je podelila njegova neobično močna narava in čista, blaga čut slavjanska. Oče njegov je bil med prvimi v oni pogumni četi ruski, ktera se je za svobodo celega naroda ruskega, za končanje nesrečnega robstva borila; bil je med prvimi v onem blagem društvu, ktero je počelo buditi rojake k občnemu slavjanskemu zavedenju. Sinu Nikolaju je torej brž vzkripelo srce v najblaženejši navdušenosti za vse, kar bi bilo na občji blagor človeški, a posebno kar bi bilo na dobro, za napredek čast in slavo slavjanstva.

Odgojen bil je Nikolaj Kirjejev v paškem zavodu, kder se navadno sini najodličnejših rodbin ruskih odgojujejo. Zavolj posebnega odlikovanja, tako glede nauka kakor vedenja, bil je na skoro imenovan komornim pažjem in na to oficirjem v jezdni gardi. Tukaj vendar njegovo stremljenje in želenje ni našlo dostojnega delovanja; 26 let star pustil je neplodno vojaško življenje in se v Vilni naselil. V tem kraju počel je z vsemi svojimi močmi svoje blago delovanje. Njegovo dobro srce ni moglo nikjer krivice trpeti, boril se je torej proti starim napakam in krivičnim naredbam, ktere so ljudstvo težile. Sin staroplemenite, pa prave slavjanske rodbine ljubil je iskreno ves svoj narod, ljubil je prosto ljudstvo in kakor se

je poprej oče njegov za ljudsko osvobodjenje boril, tako sedaj on za ljudsko naučenje, snovanje in podpiranje ljudske šole. Pa kakor že omenjeno, Nikolaj Kirjejev se je smatral tudi kot Slavjana: bila mu je torej obče slavjanska čast in sreča isto tako na srcu kakor domovinska. Za vspešno delovanje v slavjanskem smislu našel je najboljšo priliko v slavjanskem društvu, kateremu je leta 1869 za vstanovni fond tri tisoče rubljev daroval potem pa za častnega uda in komitetnega tajnika voljen bil. Na to je postalo njegovo delovanje za občji blagor slavjanski neizmerno; v njegovih petrogradskih salonih shajale so se seje slavjanskega komiteta, vdeleževal se je z vso gorečnostjo vsakterih posvetovanj ter podpiral dotične sklepe za izvrševanje na vsakoršni častni način, duševno in materialno. Njegov živahen duh gledal je po največ le v sijajno, slavno in srečno bodočnost slavjansko in da bi ta zaželena doba se brž ko brž priborila, bil je pripravljen za svoj ideal vse darovati, celó svoje življenje žrtvovati. Ob takšnem mišljenju in čutjenju je tedaj pač naravno bilo, da, ko so se jugoslavjanski bratje proti nečloveškemu asiatskemu tlačitelju vzdignili, je njegovo srce v navdušenju vzplamtilo pomagat tem hrabrim boriteljem in ta plameča navdušenost mogla je le na krvavem bojnem polju z življenjem ngasniti.

Kirjejev je bil popolnoma prepričan, da Slavjanstvo bode zmagalo. Ko je v Petrogradu nek prostovoljec za Srbsko k njemu pozvan navdušeno sicer o bodočnosti slavjanski govoril, ga je Nikolaj dolgo tiho in pazljivo poslušal, pa na besede govornikove: „Ali mi pobjedimo?“ — ga Nikolaj vstavi in reče „kogda mi pobjedim?“

Ko se je Srbija odločila za boj, odločil se je tudi Kirjejev iti na Srbsko bratom Srbom v boju pomagovat. Ob tej priliki pa je pokazal najiskrenejše svoje rodoljublje. Bil je komaj 34 let star in oženjen s kneginjo Ano Sranovno Nesvicko, mladostno žensko, ktera je zavolj svoje lepote po vsem Ruskem slovela; — vendar ta slavjanski rodoljub odločil se je zapustiti takšno ženo, zapustiti celo svojo rodobino, zapustiti ugodno življenje v razkošnih palačah in podati se z rudečim križem v revne in tožne srbske pokrajine na pomoč ranjenim in onemoglim srbskim vojnikom. Marsikomu se bode menda čudno dozdevalo, kako da se je Kirjejev, oficir ruske jezdne garde, le z rudečim križem, za naprave saniternega odreda na jugoslavjansko bojišče podal; — pa ta slučaj lepo značuje blago njegovo srce, nežno čuteče za vsaktero človeško zlo in

nadlogo. Pri tem more biti tudi sledeča dogodba v pojasnilo. Nikolajev brat, Aleksander Kirjejev, je bil poprej v Petrogradu v legarju tako hudo zbolel, da so ob ozdravljenju njegovem vsi zdravniki obupali; zavolj silno nalezne bolezni si tudi nikdo ni več blizu bolnika upal, njegovega doma se je vse izogibalo, le Nikolaj se nikakor ni bal za svoje zdravje in življenje, on je ostal pri svojem bratu ob tem ko ga je že vse zapustilo, on mu je stregel sam kakor skrbna mati bolnemu detetu noč in dan skoz več dolgih tednov in mu tako življenje rešil. Sestri Olgi, ktera je obema bratoma z gorečo ljubeznijo udana in je tedaj na tujem bivala, ni ničesar dal o Aleksandrovi bolezni vedeti, samo da bi se ona v nevarnost ne podajala.

Popotnik.

(Dalje pride.)

Dragojila Jarnevičeva,

pisateljica hrvatska.

Hrvatski napisal Ivan Trnski.

(Dalje.)

Dragojila Jarnevičeva rodila se je 4. jan. l. 1812. v Karlovcu. Roditelji njeni so imeli hišo zvnaj trdnjave, ne daleč od kupskega mosta, a pečali so se z malo trgovino.

Pri sladkosti materinega pestovanja in nje ljubezni priljubljevala se jej je hrvatska beseda; a velika žalost jo obide, kedar so jej v učilnici prepovedali hrvatski govoriti, ter jo včasih hrvatski spregovorivšo tudi kaznili. Bolelo jo je to zaničevanje materinega jezika v dušo, vendar je trpela to sramoto misleč, da to mora tako

biti, da brez nemščine nij izobraženosti.

K temu umre jej skrbni oča. Mati pri velikem gospodarstvu i šesterih otrocih nij mogla toliko paziti na vzrejo svojih hčeri. Zato je bila izročena učiteljem, a ti so gledali samo na svojo korist, kakor je to sama pokojnica zaznamila. Razve tega gospodovalo je v trdnjavi vojaštvo, da stolovalo tam tudi glavno zapovedništvo gornje Krajine, in tako je začelo v odličnejših družtvih širiti se nemštvo. Tudi v karlovškem samostanu i na

tamošnjih učilnicah gojil se je edino nemški jezik. Ondaj je Dragojili Jarnevičevaj bilo štirinajst let.

Ne čudimo se torej, da se je umna deklica poprijela čitanja nemških spisov. Čitala je brez vsakega odgojnega sostava, brez izbire; čitala je poleg Klaurenijad tudi Schillerjeve poezije. Vsa sreča je bila, da je bila krepkega duha, ter se odvrčala od grdobe ter nagibala edino k lepim pravdom. To svedoče najbolje pesni nemških dveh velikanov, ktere je Dragojila prepisavala, a mnogo jih tudi na pamet znala.

Vsled takega čitanja udala se je Dragojila edino idealom, v resnosti sveta pa je gledala samo malopridnost i hudobo. Njene zahteve, kakor da naj bodé človek nad tem svetom, vzpela so se visoko. „Zmotil se je — piše ona — nekak metež v mojem duhu i gonil me neprenehoma sem in tja, brez pokoja, z otožnostjo i neveselostjo. Dorasla v devojko, mesto da se radujem belega sveta i mladih let, stisnila sem se v svoj kotiček i trpela muke prašajoč svojo dušo i srce, zakaj noče v slogu z ostalim živečim svetom? Neko hrepenenje me je popalo, a znala nisem, po čem prav za prav hrepenim. I tako so mi ginila leta.“

V tej duševnej bolehavosti, sedeč i gledeč v knjige pozno v noč, razdražujoč občutljivo svoje srce z domišljavo srečo a tuječ se od sveta, morda pa tudi največ vsled premalega gibanja na čistem božjem zraku, onemogla je Dragojila na telesu ter se začela lečiti. Zdravniki jej naposled svetujejo, naj gre v drugo deželo; kder bi bil čistejši zrak.

Napoti se torej l. 1839. z neko znanko v nemški Gradec i začne tam ogledovati se po lepej tamošnji okoli-

lici. Enkrat se je na vrh gradskega brega, tako zvanega „Schlossberga“, došetala ter pod oni zvonik dospela, s kterege vsako jutro i večer veliki zvon zadoni.

Dragojila zapazi na notranjej steni zvonika mnogo zapisanih imen z zaznamljenjem dneva, kedaj je bil kdo pod zvonikom. Vže tri mesece nij bila čula ni besedice hrvatske, a na tej steni opazi i začne čitati te-le hrvatske verze:

Zdrav mi svaki bratac bio,

Koj je godier ¹⁾ roda moga,

Kom' je jezik ovaj mio, ²⁾

Koji me je razumio,

Sva mu sreča došla od boga!

Pripovedala mi je pozneje, da jej je ta pozdrav globoko segel v srce, da jej se je vsa milina maternege jecljanja iz prvega detinstva na enkrat oglasila v duši, i akoravno do ondaj nij poskušala napisati nijednega hrvatskega stiha (verza), da nij mogla premagati srčne želje, temveč vzemši svinčnik pohitela je oglasit se neznanemu pesniku.

Odgovor, napisan pod gore navedene stihe, glasil je tako:

Ilirkinja 'e ovdi ³⁾ jedna,

Koja jezik ovaj razmi ⁴⁾

Premda ⁵⁾ ona tebe nezna,

Vendar joj je kruto ⁶⁾ drago,

Da je našla ove rieči ⁷⁾,

Kojim srdce svoje lieči ⁸⁾.

Ilirkinja iz Karlovea.

Treba mi je povedati, da smo tedaj živeli v Gradcu jaz i moj tovarš Edo pl. Grgurić, pokojni Ljudevit Šplajt i šče nekoliko Hrvatov na tamošnjem vseučilišču; i ko je grof Janko Drašković v Zagrebu začel v nar. kolo

¹⁾ kteri je koli; ²⁾ mil, ljub; ³⁾ tu; ⁴⁾ razume; ⁵⁾ ako ravno; ⁶⁾ jako, zeló; ⁷⁾ beseda; ⁸⁾ ozdravlja.

klicati hrvatske plemiče: Oršiče, Sermaže, Bakače, Festetiće, Pejačeviče, Draškoviće in Kulmere, za tem častnega starca Haulika, velikega župana Zdenčaja i vse tedanje ilirske književnike, i ko ste tedanja komtesa Sidonija Erdödi i baronovka Condé hrvatskemu jeziku s pesmo pot krčili v visoka društva, napisali so mladeniči na svojo skromno zastavo „napredek knjige“, ter jaz i Davorin Trstenjak občeč z vrlim Muršecem i marljivo dopisujoč si sè Stankom Vrazom, kateri je tedaj živel v Zagrebu, poskušali smo se na književnem polju i lepo drugovali, ter vsakega mladega Hrvata i Slovenca na književno delo nagovarjali. Moj prvi prevod Schillerjeve pesme o zvonu, druge izvirnice Trstenjakove Leljinke i druge pesmice izišle so tedaj v „Danici“. Tudi potlešnjega profesora Macuna pridobili smo v svoj krog.

Prijateljski občujoč obhajali smo skupaj lepo graško okolico, shajali se na graškem bregu, kder sem jaz napisal oni pozdrav vsakemu rodoljubnemu prišlecu do onega zvonika.

Nekega jutra priteče k meni eden tovarišev ter mi reče, da je na „Schlossbergu“ odziv napisan našemu pozdravu i to od ženske roke. Mi hitimo gore, da ga vidimo, in nij bilo nikako čudo, da smo skoro zasledili nepoznano nam preje Karlovčanko.

Nij bilo dolgo, da Šplajt dobi pismo iz Karlovea i v njem drugo, da je izroči Dragojili Jarnevičevaj, za katero nij znal, da je v Gradu. Izpraša nje stanovanje, in sluteč ali ne sluteč, da je to naša nepoznanka, omeni nekaj ob onem pozdravu i odzivu, a ona se smehljajoč ovadi. Čul

sem od Šplajta, da je pametna ženska, da je tudi nekakve nemške pesni napisala i da se ne misli možiti, ker jej je bilo vže 27 let i ker je bolehna. Pomislim, ne bi li mogla ta gospodična pod našo zastavo pristopiti, pa za to poprosim Šplajta, naj jo praša, smem li jo obiskati. Ona dovoli, i tako se snidem s klaverno bolnico, ktera nij imela nikakega cilja pred očmi, kterej je bil zamrzel svet i življenje, takó da je mislila, da nij za nič druga, nego za grob. Začnem jo odvracati od takih nazorov i nagovarjati, naj se posveti domovini i naj se poprime pisanja v materinskem jeziku. Otožnica se preporodi, i kakor sama piše, „jasno jej je postalo hrepenenje, katero jo je vznemirjevalo i gonilo noč i dan neprenehoma od mesta do mesta“. Priljubi se jej domovina, i ona začne z dušo in srcem ljubiti i čislati zemarjeni svoj jezik. Dal sem jej slovnico i rečnik ter narodne poslovice; učil sem jo, in popravljajl prve nje literarične poskuse. „Želja za domovinom“ v „Danici“ št. 31. l. 1839. bil je prvi prikazek njenega prerorjenja i zares lep priziv k tedanjemu narodnemu gibanju. Pesen je sledila pesni, a jaz sem jo nagovarjal, naj se nauči estetike i naj se na to poprime pripovedanja. Vzdrami se iz svojega brezciljnega tavanja, začne se marljivo učiti, ter pri poslu i trudu se jej razvedruje duh. Takó je domovini bila rešena plemenita duša. „Šče malo časa — piše sama — i zaspala bi bila moja duševna moč v večnih borbah s fisičnimi silami“.

A. Fekonja.

(Dalje pride.)

Misli o duševnem napredku Slovencev.

(Dalje.)

To stran smo lahko obravnali brez strahu, tudi pred tistim, ki bi nam nedoslednost v razvrščevanju očital, češ, da moramo prej vedeti, ali smo za šolo sposobni ali ne. Kajti domača in tuja tla so kazala in kažejo, da Slovenec ima veliko sposobnost učiti se. Posamezniki tudi poleg vsaj toliko spričujejo, da so tudi produktivni, ne le pasivni v sprejemanju učnih predmetov. Zadosti, gmotno stanje in duševna sposobnost pri nas niste nasprotni snovanju šol na domačih tleh v gori načrtanem smislu, ko bi tudi državopravna prostost toliko oživela. Tudi ni to nobena prednost pred drugimi narodi indoevropskimi, o kojih je znano, da imajo vsi sposobnost k učenju. Nasproti mora Slovenca to veseliti, če s tem priznanjem nam in sobratom ne morejo upanja vzeti, da bi prej ali poslej iz barbarstva ne izlezli, ako bi bilo to ime še sploh opravičeno.

Veliko važniše bi bilo izvedeti, ali imajo Slovenci tudi produktivnih duševnih močij v sebi. In ako so, ali so vsi Slovani enako produktivni, ali eni na eno bolj, drugi na drugo stran. In slednjič določno prашanje: Na katero stran so ti, na katero oni Slovani bolj produktivni? Takih prашanij nisem še nikjer čital, ali meni se zdé silno važna. Ona zadevajo najvažniši del slovenske sposobnosti ali nesposobnosti duševne. In ako preudarjamo, da je zlasti Slovenec zelo omejen vsled zvananjih pogojev, ima tukaj pri ugodnem rešenju tega déla svojega bistva edino in lepo upanje, povzdigniti se in také rekoč maščevati se za druge ne prebogate

zvananje dari. Na vsekako pa bi učenjakom slovenskim in slovanskim tukaj se zopet druga pot odprla, kakó naj za slovanstvo koristno in častno delajo. Naj bi preiskave mnogo ali malo odličnega kazale v slovanstvu, koristile bi prvič Slovanom samim v tem, da se za realno podlago svojega bívstva potegnejo, navdušijo in z onim prepričanjem delajo, o katerem smo v vvodu te razprave poudarjali, da nam je také potrebno.

Največ bi Slovanom koristili s tem, da bi vedeli, kakor pleme in kakor veje plemena, na katero stran so izvorni in posebne v umetnijah rodovitni. Že samo ta stavek je priča, kako velevážno je to prашanje. Drugim prijazni in sovražni sosedje pa bi vedeli, da kar upamo, modro upamo, ker s trdne skale prepričalno delamo. Tako bi moralo zaničevanje nehati, ko bi še taki siromaki bili na tej strani. Siromaštvo ni uboštvo; in njegovo spoznanje bi Slované pohlevne učinilo, če niso že iz družih vzrokov pohlevni. Ako bi se pa ugodno za nas glasil dotični odgovor, bi zopet napuh drugod proti nam ponehal, sami pa bi s toliko večo zavednostjo in navdušenostjo v prihodnost gledali. Ali vsekako bi Slovanom to največ koristilo. Naj bi Slovani tega opozorjenja ne pozabili. Jaz pa imam dolžnost le tu na Slovence gledati gledé te strani. Ne smem pa pozabiti, da produktivnost je v ozki zvezi z nagoni in strastmi človeškimi.

Drugi narodi, kateri so historično produktivni se kazali, imajo gotovo lože se ponašati ali pa pohlevni biti

gledé tega prašanja. Slovanska zgodovina pa vémo, kaka je; to pleme je še le na začetku svojega razvitka in vpliva na svetovno zgodovino.

Mora se pa opomniti, da ima do sedanja kulturna zgodovina nevarno navado iz prikazni, ki se v posameznikih javljajo, preveč hitro na splošnost lastnosti tega ali onega naroda sklepati. Skoro bi rekel, da je dotično sklepanje o tej ali onej občini narodovi lastnosti drznejše, nego denašnje parlamentarno obnašanje, katero hoče vsled po umetnih potih sestavljenih većin poslancev in njih glasov pri vsaki priliki trditi, da cela skupina pokrajin enako sodi in vse odobruje. Zato se mi zdi, da je bolje, ako v korenini, tedaj pri naravnih nagonih in strasteh gledé našega prašanja začnemo. In ako hočemo po vsej sili na dejanstvenosti naslanjati se, pojdemo med narod, pa oglejmo si samouke v tehnikih in umetnijih, ali še bolje, enaka hrepenenja in izraževanja narodova, kjer koli je kaj prilike, izraževati se. Še celó ko bi neugodno to pa ono našli, ne smemo upanja izgubiti, ker smemo tolažiti se s tem, da moči niso imele še vzroka in prilike dovolj razvijati se, kakor jim je po načinu in intenzivnosti mogoče.

Da pa plemena niso suha bila, kažejo n. pr. Čehi in Poljaci s prejšnjega časa s svojo literaturo, s svojimi učenjaki in umetniki. Da, ravno Čehi so pozvani kakor glasboljubni narod. Tudi kažejo pravilice narodne in basni, kakor tudi v nekih vejah velike narodne pesmi, da zna narod ne samo prejemati duševne izdelke, ampak jih tudi sam roditi.

Prehajajočim k Slovincem bi nam ugajalo, ko bi mogli narodove duševne moči tudi po merilu rodovitnosti na-

števati. Akoravno nismo brez ugodnih historičnih podatkov gledé učenjaštva ali pa umetništva, vendar je za nas pravilniše po gori naznanjeni poti narodovo bistvenost preiskavati. To je tem bolj potrebno, ker nam ne ostane nobeno drugo upanje z drugimi narodi na nobeno stran mogočno tekmovati, ako nas duševne moči do visočine družih narodov ne povzdignejo. Kajti da posamezniki splošnost družih prekosé, ni bistveno za narodnost: bistveno je le, da se v občeh poleg družih postavimo.

Vsak kraj skoro na Slovenskem ima svoje samouke. Tam vidiš urarja, ki se ni nikjer učil, kakor da je kako uro videl razdirati ali pa jo je sam razdejal. Tukaj vidiš ključalničarja in kovača, ki ti stroje skujeta, kakor da bi se bila na Angleškem izurila. In zopet se prepričaš po cerkvah, da je ta dobre orglje napravil, za koje ni mojstra iskal, in ravno v tem svetišču morda slike in še kipe, posebno iz lesa, ki niso od izšolanca, pa taki, da izšolanec njih stvaritelju ne bo odrekel sposobnosti. Rokodelcev samoukov vseh vrst še celó omeniti ni treba, ker jih ima vsaka vas. To so tipični izgledi, ki pričuejejo o raznih talentih slovenskih. Tem se ne more reči, da samo posnemajo, kajti vidi se v izdelkih sestava izvirna, ki dokazuje tedaj živo domišljijo. Komu se ni še iz prepričanja izdehnilo: „Škoda, da ta talent tukaj doma neizurjen gine!“ Natanje opazovanje bi pokazalo, da je mnogo močij duševnih bolj skritih, ktere bi tudi na veliko se razvijale, da bi jim primerne gra-diva podali. —

Ko bi prašali, kterege temperameta je Slovenec, rekli bi, da je tak, ki poprek na zunaj izrazuje veselje.

Bliža se v tem bolj južnim narodom, kakor pa resnobi severni. Kdor le na to gleda, da dandanes kmet toguje z žalostnim obrazom, in ako iz tega sklepa, da ima narod na sploh temno lice, tužno notranjost, ta ne pomisli, da vzroki takim prikaznim so le zunanji in le začasni. Družebne in državne tirjatve so, kakor znano, v nasprotju sè zmožnostjo jim zadostiti. Po preobratu na boljše, na rečeno stran, bo tukaj narava zopet svoj bistveni značaj pokazala. In še v teh, z bremenami preobloženih časih ne more se reči, da je naš kmet večidel čemerer marveč je resnica, da tužnost se ga prime le za hipe, pa mu potem, kakor otroku, kmalu izgine.

Naše prepričanje potrjuje tudi neka druga duševna lastnost, ki bi drugače se v taki splošnosti ne prikazovala. Že površno opazovanje nas sili k razsodbi, da slovenski narod ima v sebi humoristično žilo. Kdor poreče, da tudi čemerikovei in sitneži znajo humor kazati, ne razločuje onih strani, ki samo zbadanje, pikanje in sarkazem rodè, in onih strani, koje le veselje iz svoje korenine poganjajo. Da-si imamo obe glavni imenovani strani med slovenskimi značaji, prevaguje stran veselja takó, da se sarkastičnost v njej izgubi. Da je humoristična stran splošna, in da je narodu prirojena, kaže tudi to, da nimamo le izvornih narodnih humoristov ogromno število, ki narod vsak dan v vsaki družbi razveseljujejo, ampak da še celò neizvirni znajo proizvode duševne moči takó posnemati, kakor da bi bili izvirni. Komur je za daljno razločevanje mar, bodi mu priporočeno, da naj gleda, ali niso Slovenke ravno takó humoristične, samó, da so bolj posnemovalne, pasivne. Rade se

smejejo, pa ne morejo same toliko smeha vzbuditi. Svet tedaj kaže slovenskemu narodu bolj veselo, nego pa žalostno lice. V naravi se mu to vedno nespremenjeno prikazuje; v svojem bližnjem vidi mnogo žalostnega, pa se vé tudi tu tolažiti. Noben nauk ni mogel Slovenca še prepričati, da je več žalosti, kakor veselja na svetu. In če tudi kake izreke enakega obsežka od koder koli ponavlja, ni mu verjeti, da jih zares veruje ali celò čuti. On ostane, kar je v korenini, vesel, kakor mu notranjost ukazuje. Podučite ga za poboljšanje svojega stanja, pa ne bo sovražil, proklinjal, pikal itd., ampak pel bo vesele, kakor nekdanj vsled mnogih poročil.

Iz tega pa sledi najvažniše prepričanje, katero moremo mi pisateljem na leposlovnem polju slovenskem priporočati. Prvič, da bodo slovenski narod zastonj učili, ako mu bodo v prozi in vezani besedi tugo pridigovali, vse črno risali in slikali. Taki pisatelji bodo privrženca zlasti današnji dan sicer dobili, ali naj ne mislijo, da so ti privrženca še prvotne zdrave slovenske krvi. S tem ni še rečeno, da na slovenskem smo že gledè estetičnih in nraavnih idealov v zlatem raju. Le povedali smo, da se resnosti poduka in pravil lože narod sprejme, ako mu jih v humoristični ali vsaj v pravi narodni posodi ponudimo. Slovenski narod ni frivolni; zna pa jo pri resnih in žalostnih prikaznih v kratkih potezah takó zavrnuti, da se rajše tolaži, nego toguje. In to mu njegova lastna duševna moč zaukazuje. Dalje pa ne sledi, da bi morali vse izdelke leposlovne v humoristični obleki podajati. Je pač razloček, tiste strani, ki so zares žalostne, opisovati, kakor take, in pa tugovati, kakor da bi bil

celi svet hudobnega duha poln, ali pa kakor da bi imel svet zdaj pa zdaj samo v solzah potoniti, in morda še upanje vzbujati, da bi kmalu sodnji dan nastopil.

Slovenske gore so jasne in čvrsto kvišku molé. Teh gorà sinovi so na sploh še zdrave, čvrste krvi. Ako jim tedaj že kako grenko morate povedati, dajte jo v možati, krepki besedi. Tudi Slovenka ne ljubi tiste nežnosti, ktera se boji prekoračiti slamo. Ako se vam zdi potrebno, robotost gladiti, pomislite, da napredek ne obstoji v

tem, da vedete iz skrajnosti v skrajnost! Ravno narobe dosežete, kar želite.

Sicer so to glavne poteze, katerih za moj namen tukaj ni potreba na drobno razpravljati. Bilo bi preveč omenjati in celó filozofične nazore sedanjega časa tudi za Slovence preobračati. Za me je dovolj, če sem prepričanje izrekel, na katero stran naj jo pisatelji krenejo, ako hočejo zdravi duh slovenski krepčati in bolnega zdraviti.

France Podgornik.

(Dalje pride.)

Šekspirov Trgovec beneški.

X.

Šejlokov značaj naj vam opišem. Njega opisovati, pravi se kvintesenca židovstva v besedah izraziti; kajti Šejlok je pravi žid od pete do glave, nič nego žid, brez poezije, roteč se za številke in edinega boga, kojega razve Jehove pozna: denarja. „Dober mož“ mu je, ki je „premožen.“ Ljudem je malo verjeti, to je njegovo načelo. Kristjane črti; rad z njimi kupčuje in trguje, ali nikdar ne bi z njimi obojeval, še menj pa mólil. Duh svinjine mu je najzoprnejši duh svetá; človek mu je manj nego žival; en funt človeškega mesá, koliko veljá menj in je menj vreden nego eden funt „ovnine, govedine ali kozlovine!“ Množenje kapitala mu je največe veselje. Izvir in začetek lihvarjenja išče v sv. pismu, v onej povesti o Jakobovej službi pri Labanu, ko je pisane kozličke in ovčice za plačilo dobil. Ta pisana žival, to so — obresti! kojih ondaj nij jemal kristjan, žid pa živel od njih. Iz samega srda na Anto-

nija, ki je židu sponašal lihvarstvo, tirja ono pogodbo o enem funtu mesa iz njegovega telesa. V tej tirjatvi je izražen ves ogenj židove jeze na kristjane in posebno na Antonija, kratitelja njegovega dobička. Dobiček pa je po židovem „blagoslov, ako ga človek ne krade“.

To so Šejlokova človekoljubna načela. Glejmo, kako ja izvršuje! Povabljen je na večerjo k kristjanom. Po svojih načelih ne bi torej smel tja iti, ali „srd na kristjane“ ga vendar goni, da jim pomaga na nič priti!

Sicer pa je Šejlok fanatičen žid, ki brani na vso moč svoje „sveto ljudstvo“. On črti krivico, ki se godi židom, zaničevanim po svetu. Po njegovem je žid v vsem enak kristjanu, razve v pravici. Zato pa, ker je sovražen, mora i on sovražiti, in to tem huje, ker drugega sredstva k maščevanju nima.

Na onem mestu, kjer Šejlok židovstvo zagovarja, je Šekspir na

klasičen način spisal apologijo židovstva. „Jaz sem žid“ — pravi Šejlok —; „ali žid nima očij? nima li žid rok, organov, členov, čutov, čuvstev, strastij? Ali ga ne hrani ista hrana, ne vrazuje isto orožje? nij li istim boleznim podvržen, z istimi leki lečljiv, od istega poletja ogrevan in od iste zime hlajen kakor kristjan? Kadar nas bódete, ali ne krvavimo? Kadar nas ščegečete, ali se ne smejimo? Kadar nas ostrupujete, ali ne mremo? In kadar nas žalite, ne bi li se maščevali? — Kadar žid stori krivico kristjanu, kaj je njegova ponižnost? — Maščevanje! — Kadar kristjan stori krivico židu, kaj naj bo njegova potrpljivost po kristjanskih vzgledih? — Hej! maščevanje! — Da! hudobo, kojo nas učite vi, hočem delati; in slabo bi bilo, ako ne bi prekosal svojih mojstrov. (III. dej. 1. priz.) —

Ko Šejlok izve pobég svoje hčere, brž jo prokolne; raji bi jo mrtvo videl, nego da — ne, ker mu sramoto dela, — ampak ker je ušla z njegovim žlahtnim kamenjem! „O mojih dve tisoči zlatov, in mojih dragocenih, dragocenih kamenov! Raji bi, da mi moja hči leži mrtva pred nogami, a z žlahtnim kamenjem v ušesih! Raji bi, da mi na odru leži hči pred nogami, a zlati v nje trugi!“

Ko izvé Antonijevo nesrečo, da se mu je ladja potopila, vzklikne: „Hvala Bogu! hvala Bogu! — Ali pa je res? je li to res?“ — Ko čuje, da je Antonij pri koncu, pravi: „O kakó me to veseli! Jaz ga čem mučiti, jaz razpinati! O kakó me to veseli!“ In na zadnje o Antoniju pravi: „Idi, Tubal, najmi beriča štir-

najst dnij poprej! Jaz hočem Antonijevo srce imeti, ako mi on zapade; kajti ako tega nij več v Benetkah, potem lahko trgujem in kupujem, kakor mi drago!“ —

V tem je hienska krvoželjnost židova izražena.

Neizmeren srd in neutemeljena krvoželjnost je tedaj, kar Šejloka tako močno nagiblje. Na vprašanje, zakaj Antonija takó zasleduje, odgovarja: „Vzroka ne vem povedati, niti ga imam; jaz vem samo za ukorenjeni mi srd, za globoko zoprnost na njega.“

Da je žid v resnici krvoželjen, pokazuje v onem ogromnem prizoru pred sodbo (IV. dej. 1. priz.) Pogodba plačilna naj se izvrši od besede do besede. Baš iz srca mora biti vzet oni funt mesá. Žid ima uže nož in vago pripravljeno, on bi strahoviti čin izvršil, ko bi više pravice, človečanske pravice ne bilo, ki je nad vsemi pravicezi svetá. Konec one sodbe je uže gore povedan. Žid je iznena-dejan, obupan, krotek, udan, pobit in pomandran. Samó eno željo še ima: „Prosim dopuščenja, da smem oditi! Meni je slabo; pošljite pismo za menoj; vse podpišem!“ — To so zadnje njegove besede. Tako pade z visokih mislij, kdor ne računa s človeštvom, kdor méni, da je sám na svetu, komur nij nič svetega razve lastni jaz in prid. Pahnen kot angelj napa-ha zvrne se iz svoje domišljije v brezno obupa, v spoznanje samega sebe, sprevidevši, da je vse prazno, razve edine dobre vesti.

(Dalje pride.)

J. Pajk.